

RAFAŁ MICHLIŃSKI

Instytut Pamięci Narodowej

ORCID: 0000-0002-6389-2371

Artykuły Karola Taubego na łamach „Morza – Organu Ligi Morskiej i Kolonialnej”

Słowa kluczowe

Karol Taube, Flotylla Pińska, Liga Morska i Kolonialna, „Morze – Organ Ligi Morskiej i Kolonialnej”, Polska Marynarka Wojenna

Streszczenie

Po przejściu w stan spoczynku Karol Taube, kapitan Polskiej Marynarki Wojennej, uczestnik walk o niepodległość Polski w szeregach flotyll pińskiej i wiślanej, wstąpił do Ligi Morskiej i Kolonialnej. Na łamach „Morza – Organu Ligi Morskiej i Kolonialnej” dzielił się z czytelnikami swoimi przeżyciami z okresu wojny polsko-bolszewickiej oraz przybliżał im aktualne problemy i zagadnienia związane z szeroko pojętą marynistyką. Liga Morska i Kolonialna – druga pod względem liczby członków największa organizacja społeczna II Rzeczypospolitej – w swoich zadaniach statutowych miała zapisane rozwój i propagowanie „idei morskiej”. Artykuły Karola Taubego spełniały tę rolę – rozpowszechniały idee morskie, przybliżały licznym czytelnikom problemy i dzieje polskiej marynistyki.

Liga Morska i Kolonialna (LMiK), licząca w 1939 roku ponad 992 tys. członków, była drugą co do wielkości organizacją społeczną w II Rzeczypospolitej¹. Członkostwo w LMiK było dobrowolne. Głównymi, statutowymi zadaniami Ligi były popieranie rozwoju dróg wodnych, portów i polskiej żeglugi oraz współdziałanie w tworzeniu siły zbrojnej na morzu i rzekach². Utworzona w 1924 roku LMiK realizowała swoistą pracę u podstaw wśród społeczeństwa II RP, mającą na celu szeroko pojmowany rozwój i propagowanie „idei morskiej”. Działalność prowadzona przez Ligę podzielona była na zadania realizowane przez cztery wydziały: morski, kolonialny, żeglugi śródlądowej oraz propagandy Marynarki Wojennej. Szczególne zadanie przypadło tej ostatniej sekcji, której zadaniami były: prowadzenie ogólnej propagandy floty wojennej, opracowanie projektu powszechnej daniny na flotę, prowadzenie funduszków na rozbudowę floty wojennej oraz wydawanie szeregu prac piśmienniczych³. Cele te były realizowane za pomocą działalności prasowej, wydawniczej i kulturalno-oświatowej, a także organizowanych imprez masowych („Święto Morza”) itd. Oficjalnym organem prasowym Ligi Morskiej i Rzecznej (później Kolonialnej) był miesięcznik „Morze – Organ Ligi Morskiej i Kolonialnej”⁴. Jego pierwszy numer ukazał się

¹ Pierwszą pod względem liczebności członków była Liga Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej (LOPP), która w szczytowym okresie liczyła około 2 mln członków. Zob. D. Duda, T. Szubrycht, *Działania Ligi Morskiej i Kolonialnej na rzecz Marynarki Wojennej w okresie międzywojennym*, Akademia Marynarki Wojennej, Gdynia 2008, s. 7.

² T. Białas, *Liga Morska i Kolonialna 1930–1939*, Wydawnictwo Morskie, Gdańsk 1983, s. 31; D. Duda, T. Szubrycht, op. cit., s. 30–33. Por. *Liga Morska i Rzeczna. Statut*, Warszawa 1924.

³ G. Orlicz-Dreszer, *Program Ligi Morskiej i Kolonialnej*, wyd. 2, Warszawa 1931, s. 5–6.

⁴ Innymi periodykami wydawanymi systematycznie przez LMiK były: „Sprawy Morskie i Kolonialne”, „Szkwał” i „Polska na Morzu”.

w listopadzie 1924 roku. Czasopismo było wydawane nieprzerwanie do wybuchu II wojny światowej. W szczytowym okresie swojego istnienia jego nakład wynosił 220 tys. egzemplarzy⁵. Początkowo Komitet Redakcyjny tworzyło dwóch zasłużonych dla Polskiej Marynarki Wojennej oficerów: kmdr por. rez. Hugo Pistel oraz kmdr Czesław Petelenz. W 1926 roku redaktorem naczelnym „Morza” został Henryk Tetzlaff, zastąpiony w 1934 roku przez Janusza Lewandowskiego⁶. W swojej treści „Morze” podejmowało aktualne zagadnienia polskiej polityki morskiej. W pierwszym numerze periodyku Hugo Pistel napisał:

(...) Przystępując do wydawania miesięcznika MORZE, poświęconego zagadnieniom morskim i żeglugi śródlądowej, organu Ligi Morskiej i Recznej, czynimy tylekroć wyrażanemu życzeniu naszych sympatyków i koniecznym potrzebom naszej organizacji, która powinna nareszcie mieć sposobność wypowiedzenia swego zdania o morzu w ten sposób, żeby o tem wieść rozchodziła się w całej Polsce i docierała do wszystkich jej miasteczek, wiosek i zaścianków. (...) Ten nasz dostęp do morza winniśmy utrzymać za wszelką cenę we własnym ręku i winniśmy go bronić nie wyłącznie przy pomocy not dyplomatycznych, ale i przy pomocy własnej potężnej floty wojennej. Nie wierzymy w żadne fantastyczne projekty rozbrojenia, dopóki Niemiec i Rosjanin kują żelazo do walki (...)⁷.

⁵ C. Machaliński, *Czasopiśmiennictwo morskie II Rzeczypospolitej*, Wydawnictwo Morskie, Gdańsk 1969, s. 256.

⁶ O. Myszor, *Frontem do morza. Kształtowanie świadomości morskiej społeczeństwa II Rzeczypospolitej na łamach miesięcznika „Morze” oraz „Morze i Kolonie” (1924–1939)*, [w:] D. Konstantynów, M. Omilanowska, *Polska nad Bałtykiem. Konstruowanie identyfikacji kulturowej państwa nad morzem 1918–1939*, Wydawnictwo słowo/obraz terytoria, Gdańsk 2012, s. 43.

⁷ „Morze” 1924, nr 1, s. 2.

Powyższe zdanie można najogólniej przyjąć za *credo* redakcji „Morza” – jej głównym zadaniem było bowiem propagowanie szeroko pojętej „idei morskiej”, wyrażanej w lobbowaniu budowy portu w Gdyni i rozwoju Marynarki Wojennej, a w późniejszym okresie wysuwaniu pretensji kolonialnych. Powyższe idee i postulaty na łamach miesięcznika popierało wiele postaci znaczących dla życia społecznego II RP. Na kartach „Morza” głos zabierały takie osobistości, jak m.in.: gen. Kazimierz Sosnkowski, kmdr ppor. Rafał Czczott, gen. Mariusz Zaruski, gen. Gustaw Orlicz-Dreszer, gen. Julian Ginsbert oraz Eugeniusz Kwiatkowski⁸.

W 20. rocznicę odzyskania Niepodległości przez Polskę oraz utworzenia Polskiej Marynarki Wojennej na łamach „Morza” napisano:

Dwadzieścia lat istnienia i pracy naszej organizacji zapisało niejedną kartę w rozwoju polskiej myśli i siły morskiej. Nie do nas należy ocena naszych zasług w dziedzinie spraw morskich i kolonialnych. Ubiegłe dwudziestolecie nam, członkom Ligi, przyniosło przede wszystkim bogate doświadczenie z którego teraz czerpać możemy i będziemy w realizowaniu następnych etapów polskiego programu morskiego i kolonialnego⁹.

Powyższe zdanie doskonale charakteryzuje jednego z wielu zasłużonych członków Ligi Morskiej i Kolonialnej – kapitana marynarki wojennej Karola Taubego, który po zakończeniu służby czynnej w Marynarce Wojennej, rozpoczął działalność w LMiK, zapisując się na jej kartach jako propagator krzewienia idei morskiej wśród społeczeństwa II Rzeczypospolitej¹⁰.

⁸ Zob. „Morze” 1925, nr 11, 12; 1932, nr 2, 3, 9; 1935, nr 3; 1937, nr 10; K. Turo, *Działalność pisarska polskich marynarzy w dwudziestym wieku*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 1992, s. 19–38.

⁹ „Morze” 1938, nr 11, s. 1.

¹⁰ Zob. D. Duda, B. Pączek, T. Szubrycht, *Oficerowie Wojska Polskiego jako*

Karol Michał Taube (8 sierpnia 1888 – wiosna 1940) urodził się w Krasnogórcze nad Bohem na Podolu. Ukończył pięć klas szkoły handlowej w Jekaterynosławiu w 1909 roku oraz Polskie Seminarium Nauczycielskie w Ursynowie k. Warszawy. W latach 1909–1911 studiował filozofię na Uniwersytecie we Fryburgu, studiów nie ukończył. Służbę w armii rosyjskiej odbył w batalionach saperskich (1 grudnia 1911–30 czerwca 1916). Ukończył rosyjską Szkołę Chorążych Admiralicji w Oranienbaumie. Od października 1916 roku do lutego 1917 roku służył w Kadrze Marynarki Wojennej w Mikołajewie, pełniąc funkcję oficera kompanijnego, a następnie dowódcy kompanii¹¹. Przez okres niespełna roku – od lutego do grudnia 1917 roku – pełnił funkcję młodszego kapitana portu w porcie w Sewastopolu. 4 maja 1917 roku otrzymał awans na podporucznika admiralicji. Pod koniec tego roku wstąpił do sekcji morskiej Polskiej Organizacji Wojskowej w Kijowie, w której działał przez miesiąc. W tym samym czasie zasilił redakcję pisma „Orzeł Biały”, na łamach którego podnosił tematy dotyczące ruchu niepodległościowego¹². Od 1 grudnia 1917 do 1 marca 1918 roku brał udział w organizowaniu polskiego wojska w Jelizawietgradzie – werbunku do szwadronu ułanów podporządkowanego III Korpusowi Polskiemu na Wschodzie gen. lejtnanta Eugeniusza de Henning-Michaelisa (1863–1939)¹³. Z ogarniętej rewolucją Rosji w grudniu 1918 roku wyjechał

działacze Ligi Morskiej i Kolonialnej, Akademia Marynarki Wojennej, Gdynia 2010, s. 25.

¹¹ Centralne Archiwum Wojskowe Wojskowego Biura Historycznego (dalej: CAW), Akta Personalne: Taube Karol, sygn. AP 2340, 5250, Karta Ewidencyjna, karty niepaginowane.

¹² CAW, Karol Taube, sygn. 09.01.1932, MN, Wniosek o nadanie Medalu Niepodległości, karty niepaginowane.

¹³ CAW, Akta Personalne: Taube Karol, sygn. AP 2340, 5250, Karta Ewidencyjna, karty niepaginowane.

do Polski. 15 lutego 1919 roku wstąpił do Wojska Polskiego. Był jednym z pierwszych oficerów przydzielonych przez Departament Spraw Morskich do Flotylli Pińskiej¹⁴. W szeregach flotylli Pińskiej i Wiślanej walczył na wodach Piny, Prypeci, Dniepru i Wisły, zapisując się w złotych zgłoszkami na kartach ich historii. W trakcie służby we flotyllach rzecznych wziął udział m.in. w zdobyciu Horodyszcz (3 lipca 1919), bitwie pod Czarnobyłem (27 kwietnia 1920) oraz obronie Płocka (18 sierpnia 1920). Za udział w wojnie lat 1919–1920 został odznaczony Srebrnym Krzyżem Orderu Wojennego *Virtuti Militari* oraz Krzyżem Walecznych¹⁵. Po zakończeniu wojny nadal służył w Polskiej Marynarce Wojennej m.in. w Departamencie Spraw Morskich, Dywizjonie Torpedowców, Szkole Specjalistów Morskich w Świeciu nad Wisłą, Oddziale IV Sztabu Generalnego WP oraz Komendzie Portu Wojennego w Modlinie¹⁶. Z dniem 30 kwietnia 1927 roku został przeniesiony w stan spoczynku w stopniu kapitana marynarki. Od 15 maja 1930 roku był zatrudniony w Wojskowym Biurze Historycznym (WBH), gdzie pracował nad zagadnieniami związanymi z Marynarką Wojenną¹⁷. W trakcie zatrudnienia w WBH powstały jego najważniejsze opracowania. Wziął udział w tworzeniu *Zarysów historii wojennej pułków polskich 1918–1920* – serii wydawniczej opisującej udział poszczególnych formacji Wojska Polskiego w wojnie przeciwko bolszewikom¹⁸. Jego opracowania

¹⁴ J. Bartlewicz, *Flotylla Pińska i jej udział w wojnie polsko-sowieckiej 1918–1920*, Napoleon V, Oświęcim 2013, s. 14–16.

¹⁵ CAW I.482.34-2548.VM; CAW, Karol Taube, Kwestionariusz nadania Krzyża Walecznych, sygn. 125/T-213, KW.

¹⁶ CAW, Akta Personalne: Taube Karol, sygn. AP 2340, 5250, Karta Ewidencyjna, karty niepaginowane.

¹⁷ CAW I.341.1.9, Wykazy imienne personelu Wojskowego Biura Historycznego; umowy o pracę. s. 182.

¹⁸ CAW I.341.1.1. Materiały dotyczące organizacji Sekcji Historyczno-Operacyjnej Oddziału III Sztabu Naczelnego Dowództwa Wojska Polskiego, Biura

ukazały się w drugiej serii wydawnictwa¹⁹. Współtworzył z Olgierdem Żukowskim *Zarys historii wojennej flotyll rzecznych*²⁰ oraz *Zarys historii wojennej Pułku Morskiego*²¹, który napisał razem z Romualdem Gintowt-Dziewałtowskim. Tworzył hasła dotyczące flotyll rzecznych do *Encyklopedii Wojskowej* pod redakcją mjr. Ottona Laskowskiego²², a także brał czynny udział w życiu naukowym. W 1930 roku uczestniczył V Powszechnym Zjeździe Historyków Polskich. Taube nad historią Marynarki Wojennej w WBH pracował do wybuchu II wojny światowej. Swoje niezwykle interesujące wspomnienia z okresu wojny polsko-bolszewickiej zawarł w niewielkiej książce pt. *Figle diablika błot pińskich. Ze wspomnień marynarza*²³.

Pracując w WBH, w 1930 roku wstąpił do LMiK, gdzie działał w Sekcji Propagandy²⁴. 29 listopada 1932 roku został Członkiem Zarządu LMiK. Na potrzeby organizacji – a przede wszystkim w celu rozpowszechniania idei morskiej – tworzył publikacje i artykuły o charakterze propagandowym i propaństwowym: *Frontem do morza* oraz *Jak mał Musiał swym ziomkom o morzu*

Historycznego i Wojskowego Biura Historycznego; plany pracy Biura Historycznego; rozkazy wewnętrzne. Rozwój Wojskowego Biura Historycznego w latach 1926–1930, s. 4–6.

¹⁹ J. Stachiewicz, *Program wydawnictwa*, 2 serja, Warszawa 1931, s. 4.

²⁰ K. Taube, O. Żukowski, *Zarys historii wojennej flotyll rzecznych*, Warszawa 1931.

²¹ R. Dziewałtowski-Gintowt, K. Taube, *Zarys historii wojennej Pułku Morskiego*, Warszawa 1933.

²² *Encyklopedia Wojskowa*, t. 2, *Cuszima – Garibaldiści*, pod red. mjr. O. Laskowskiego, Wydawnictwo Towarzystwo Wiedzy Wojskowej i Wojskowego Instytutu Naukowo-Wydawniczego, Warszawa 1932, s. 25–26, 649–651.

²³ K. Taube, *Figle diablika błot pińskich. Ze wspomnień marynarza*, Oddział Ligi Morskiej i Kolonialnej, Warszawa 1937.

²⁴ CAW, Akta Personalne: Taube Karol...

*prawił*²⁵. Swój talent literacki rozwijał także na łamach „Morza” – największego periodyku wydawanego przez LMiK, popularyzując tematykę morską. Jego popularnonaukowe artykuły poruszały zagadnienia związane z Marynarką Wojenną. Dziękując swoim doświadczeniem, Taube opisał historię polskich flotylli rzecznych okresu wojny polsko-bolszewickiej, przedstawił perspektywy rozwoju Marynarki Wojennej oraz demonstrował siłę i umiejętności załogi polskich jednostek pływających. Jak słusznie zauważył Zbigniew Machaliński – autor monografii pt. *Czasopiśmiennictwo morskie II Rzeczypospolitej* – stanowiły one odzwierciedlenie aktualnego programu i haseł głoszonych przez LMiK²⁶.

Debiutem literackim Karola Taubego na łamach „Morza” był artykuł pt. *Boje Flotylli Pińskiej na Prypeci*, który ukazał się w numerze 10 za rok 1930²⁷. Był on początkiem trzech artykułów, przedstawiających historię polskich flotylli rzecznych. *Boje...* ukazywały początki istnienia Flotylli Pińskiej, powstałej w trakcie wojny polsko-bolszewickiej²⁸. Autor przybliżył okoliczności utworzenia jednostki przy Grupie Poleskiej gen. Antoniego Listowskiego wiosną 1919 roku oraz scharakteryzował przydzielone jej zadania i teren zmagania – Polesie. Składająca się

²⁵ M. Socha, K. Taube, *Frontem do morza*, Nakładem Ligi Morskiej i Kolonialnej, Warszawa 1934; K. Taube, *Jak mat Musiał swym ziomkom o morzu prawił*, Nakładem Ligi Morskiej i Kolonialnej, Warszawa 1934.

²⁶ C. Machaliński, op. cit., s. 106–107.

²⁷ „Morze” 1930, nr 10, s. 6–9. O historii Flotylli Pińskiej w przedwojennej prasie pisał także por. mar. Karol Kopiec (1893–1969). Zob. *Urywek historii flotylli pińskiej. Jej udział w walkach o niepodległość w 1919–1920 r.*, „Przeгляд Morski” 1924, nr 4, s. 18–25.

²⁸ Więcej na temat początku istnienia Flotylli Pińskiej zob. J.W. Dyskant, *Flotylla Rzeczna Marynarki Wojennej 1919–1939*, Bellona, Warszawa 1994, s. 31–32; J. Bartlewicz, op. cit., s. 13–18.

pierwotnie jedynie z trzech słabo uzbrojonych²⁹ motorówek bojowych jednostka, dowodzona przez por. mar. Jana Giedroycia, była wykorzystywana do celów zwiadowczych i transportowych. Jak zaznaczył Taube „(...) wkrótce jednak pojawienie się silnej flotylli bolszewickiej na Prypeci oraz specjalne właściwości terenu Polesia wysuwają bardzo słabą flotyllę pińską na arenę bojową”³⁰. W dalszej części Taube opisuje działania prowadzone przez Flotyllę Pińską w trakcie wojny z bolszewikami: pierwszym było zdobycie Horodyszcz oraz sforsowanie mostu kolejowego na Jasiołdzie (3 lipca 1919) przy współudziale z 22. Pułku Piechoty oraz 34. Pułku Piechoty, stanowiące chrzest bojowy flotylli³¹. Zwycięstwo odniesione w pierwszym boju miało dla jednostki ogromne znaczenie gdyż „(...) marynarze poczuli zaufanie do łodzi jako jednostki bojowej. Sfery wojskowe przekonały się, że flotylla rzeczna złożona choćby tylko z motorówek może dopomóc w walce armji”³². Kolejnym wydarzeniem, któremu Taube poświęcił niemal całą stronę ósmą „Morza”, był bój pod Petrykowem (17 września 1919). Było to pierwsze starcie Flotylli Pińskiej z flotyllą bolszewicką na wodach Prypeci. Autor przedstawił zdobycie przez żołnierzy 34. pp sowieckiego statku „Strumień”, a także atak polskich łodzi motorowych „M I” i „M II” oraz celne trafienie w „Trachtomirowa”³³.

²⁹ Na temat uzbrojenia pierwszych jednostek Flotylli Pińskiej zob. J. Przybylski, *Marynarze w walce o Niepodległość Polski 1918–1920*, Bellona, Warszawa 1999, s. 162.

³⁰ „Morze” 1930, nr 10, s. 6.

³¹ Więcej na temat zdobycia Horodyszcz zob. K. Taube, *Figle diablika błot pińskich...*, op. cit., s. 5–14; J. Wroczyński, *Zarys historii wojennej 34-go pułku piechoty*, Warszawa 1929, s. 12–13.

³² „Morze” 1930, nr 10, s. 7.

³³ „Trachtomirow” – okręt sowieckiej Flotylli Dnieprzańskiej, zdobyty przez stronę polską 5 marca 1920 r. w bitwie pod Barbarowem i przemianowany na „Pancerny I” (P1). Służył w oddziale bojowym Flotylli Pińskiej do samozatopienia 11 czerwca 1920 r. w trakcie odwrotu wojsk polskich spod Kijowa.

„Do najświetniejszych kart historii odrodzonej marynarki polskiej należy bezsprzecznie zwycięstwo, odniesione przez mały oddział bojowy flotyli pińskiej nad silną flotyllą bolszewicką pod Czarnobyłem, 27 kwietnia 1920 r”³⁴. Bój pod Czarnobyłem był ostatnim akcentem pierwszego artykułu Karola Taubego w „Morzu”. W szczegółowy sposób opisał walki pod Koszarówką i Lelowem – boje poprzedzające zdobycie Czarnobyła, a także zagrożenie wynikłe wskutek wejścia na mieliznę polskich łodzi. W ostatnim fragmencie przedstawił trwające ponad 12 godzin działań bojowe pod Czarnobyłem, w skutek których ostatecznie przejęto gros jednostek pływających nieprzyjaciela³⁵. Utrzymany w popularnonaukowej formie i napisany językiem przystępnym dla czytelnika artykuł został uzupełniony poglądową mapą, przedstawiającą bitwę Flotyli Pińskiej pod Petrykowem.

Artykuł pt. *Działania Flotyli Pińskiej na Dnieprze w roku 1920* ukazał się w jedenastym numerze „Morza” w 1930 roku³⁶. Narracja prowadzona przez Taubego jest kontynuacją opisu wydarzeń na rzece Dniepr z frontu ukraińskiego wiosny i lata 1920 roku. Autor przedstawił w nim najciekawsze, jego zdaniem, wydarzenia tamtego okresu: boje pod Puchówką (26 maja 1920) oraz pod Okuniowem i Stracholesiem (4–5 czerwca 1920)³⁷. Pierwsza część artykułu została poświęcona opisowi walk o przyczółek mostowy Kijowa, znajdujący się w rejonie Puchówka – Rożówka – Zazimie. Taube przedstawił także zmiany organizacyjne, jakie

³⁴ „Morze” 1930, nr 10, s. 8.

³⁵ Więcej o bitwie pod Czarnobyłem zob. J.W. Dyskant, *Czarnobyl 1920*, Bellona, Warszawa 1994 oraz M. Franz, *Zapomniane zwycięstwo na wodach Prypeci*, [w:] *Zapomniane Bandery. Flotylle rzeczne II Rzeczypospolitej*, red. S. Januszewski, Fundacja Otwartego Muzeum Techniki, Wrocław 2018, s. 357–367.

³⁶ „Morze” 1930, nr 11, s. 13–16.

³⁷ Ibidem, s. 14.

zaszły we Flotylli³⁸ oraz współdziałanie jednostek pływających z 1. Pułkiem Strzelców Podhalańskich w zdobyciu Puchówki³⁹. Wartościowym uzupełnieniem opisu walki z przeważającymi siłami przeciwnika jest przytoczony meldunek sytuacyjny Dowódcy Grupy Operacyjnej 3. Armii, płk. Józefa Rybaka, pozwalający spojrzeć na wydarzenia na Ukrainie z szerszej perspektywy. W dalszej części *Działań Flotylli Pińskiej na Dnieprze w roku 1920* Taube przedstawił atak na sowieckie przeprawy mostowe, znajdujące się między wsiami Okuniowo i Stracholesie. Wartym uwagi jest fakt, iż autor prezentuje nie tylko działania bojowe, ale także inne okoliczności wpływające na coraz trudniejsze położenie Flotylli Pińskiej. Pogarszający się stan techniczny łodzi oraz mielizny – „groźny wróg statków”⁴⁰ również nie uszły uwadze Taubego⁴¹. Szczegółowy opis działań na rzekach, uzupełniony osobistymi przemyśleniami, pozwala zgłębić okoliczności walk. Narracja nie jest prowadzona jednorodnie – czytelnik zapoznaje się z udziałem jednostek kooperujących, tłem i dodatkowym determinantem, o którym nie zapomniał autor, a były to naturalne uwarunkowania rzeki, a także stan techniczny łodzi. Ostateczne wycofanie się Flotylli, walka będącego w coraz gorszym stanie „Pancernego” i samozatopienie jednostek, kończą relację z pola walki. Podsumowanie artykułu stanowi autorska ocena działań Flotylli na wodach Dniepru i Piny – Taube docenił wartość bojową jednostki walczącej ze zdecydowanie silniejszą flotyllą

³⁸ „Pancerny” oraz motorówki bojowe „MB I” i „MB II” przydzielono przez Naczelne Dowództwo do 3. Armii WP; motorówka pancerna „MP1” oraz motorówka bojowa „MB III” pozostały przy Grupie Poleskiej w Łojowie.

³⁹ Por. R. Bober, *Zarys historii wojennej 1-go Pułku Strzelców Podhalańskich*, Warszawa 1929, s. 18–21 oraz J. Bartlewicz, op. cit., s. 140–156.

⁴⁰ „Morze” 1930, nr 11, s. 15.

⁴¹ Więcej na temat problemów technicznych Flotylli Pińskiej w trakcie wyprawy kijowskiej zob. K. Taube, *Figle diablika błot pińskich...*, op. cit., s. 71–76, J.W. Dyskant, *Flotylla...*, op. cit., s. 85–94.

dnieprzańską, puentując to słowami „niechaj społeczeństwo polskie da marynarzom okręty, a bić się oni już potrafią”⁴². Artykuł dopełniła pogładowa mapa, przedstawiająca atak Flotylli Pińskiej na Puchówkę i przeprawę na Deśnie.

Artykuł o udziale Flotylli Wiślanej w wojnie polsko-bolszewickiej był zatytułowany *Udział flotylli w obronie Wisły w 1920 r.*⁴³ Podobnie jak w przypadku Flotylli Pińskiej, Taube przedstawił historię powstania jednostki oraz przyczynę jej bojowego użycia. Bezpośrednie uczestnictwo w walkach na Wiśle Taubego stanowi dodatkowy atut artykułu. Jego ramy czasowe obejmują czterodniowy okres tj. 14–18 sierpnia 1920 roku. Autor ukazał działania podporządkowanej operacyjnie dowódcy 5. Armii gen. Władysławowi Sikorskiemu Flotylli Wiślanej na całym odcinku jej działania. Najwięcej uwagi jednak poświęcił bitwie stoczonej w obronie Płocka, będącej „najważniejszym wszakże epizodem w działaniach flotylli”⁴⁴. Taube, jako jeden z „pierwszoplanowych” uczestników bitwy na Wiśle, skupił się na opisie działań innych jednostek Flotylli Wiślanej tj. „Ministra” (któremu dowodzona przez niego „M-15” była podporządkowana), „Batorego” oraz „Wawelu”⁴⁵. Bezpośrednie uczestnictwo w opisywanych wydarzeniach na poleskich rzekach i na Wiśle uczyniło tekst atrakcyjniejszym⁴⁶. Opisując historię tworzonych *ad hoc* w warunkach

⁴² „Morze” 1930, nr 11, s. 16.

⁴³ „Morze” 1930, nr 12, s. 11–13.

⁴⁴ Ibidem, s. 12.

⁴⁵ O udziale Karola Taubego w walkach pod Płockiem zob. G. Gołębiowski, *Obrona Płocka przed wojskami bolszewickimi 18–19 sierpnia 1920 r.*, Towarzystwo Naukowe Płockie, Płock 2015, s. 111–113; J. Przybylski, *Marynarze w walce o Niepodległość Polski 1918–1920*, Bellona, Warszawa 1999, s. 104–123, K. Taube, O. Żukowski, op. cit., s. 65–73.

⁴⁶ Udział Flotylli Wiślanej w wojnie polsko-bolszewickiej na łamach „Przeglądu Morskiego” lakonicznie opisał kmdr Jerzy Staniewicz (1903–1952); zob. *Marynarka wojenna w pierwszych latach istnienia Polski odrodzonej*, „Przegląd

wojennych polskich flotyll rzecznych, pozostawił dla siebie niewielki margines wartościowych didaskaliów. Historyczny kontekst wydarzeń, połączony z osobistym, emocjonalnym zaangażowaniem piszącego, dały czytelnikowi unikatowy obraz wojny. Jego artykuły były ważnym elementem polityki prowadzonej przez redakcję miesięcznika – przedstawiały, a zarazem popularyzowały Polską Marynarkę Wojenną, w szczególności flotyllę rzeczne, które w okresie międzywojennym doczekały się zaledwie kilku poważnych opracowań. Dawały powód do dumy oraz wiary w umiejętności polskich marynarzy. Jego zdolności literackie były wysoko cenione przez wybitnego znawcę tematyki morskiej – kpt. inż. mar. Witolda Huberta, który określił Taubego mianem „znanego zaszczytnie na polu piśmiennictwa morskiego”⁴⁷.

Znajomość zagadnień morskich w kontekście aktualnych wydarzeń, przedstawiona w przystępnej formie przez Karola Taubego była charakterystyczną cechą jego kolejnych tekstów. Następne trzy artykuły opublikowane w „Morzu” zdecydowanie różniły się od poprzednich poruszaną tematyką. Realizując politykę LMiK – propagując ideę morską, Taube na łamach „Morza” prowadził także działalność informacyjną i propagandową. Przykładem artykułu informacyjnego był tekst zatytułowany *Kłajpeda*⁴⁸. Tematem była znajdująca się „tuż nad granicą lotewską (...) mała wioska

Morski” 1930, nr 14, s. 116–128. Podsumowania 20 lat istnienia marynarki wojennej dokonał także Olgierd Żukowski: *O. Żukowski, XX lat Polskiej Marynarki Wojennej*, Warszawa 1939, s. 24–28.

⁴⁷ „Morze” 1931, nr 5, s. 17.

⁴⁸ „Morze” 1938, nr 5, s. 3–4. Spis rzeczy umieszczony w ostatnim numerze „Morza” w 1938 r. („Morze” 1938, nr 12, s. 37) wskazuje autora tegoż artykułu jako „T.K.”. W innym miejscu spisu za rok 1938 Karol Taube widnieje jako autor (przyporządkowany z imienia i nazwiska) artykułów pt. *Rozwój marynarki wojennej* oraz *Obiad na dzień morza* (jako „K.T.”). W spisie rzeczy w roczniku „Morza” za rok 1938 nie ma innego autora o inicjałach „K.T.” bądź „T.K.” niż Karol Taube. Można zatem przyjąć, iż artykuł pt. *Kłajpeda* jest jego autorstwa.

rybacka [która – RM] powoli zmienia swe oblicze, przekształcając się w miasteczko do celów handlowych”⁴⁹ – Kłajpedę. Artykuł pisany był w kontekście zbliżających się wyborów do autonomicznego Sejmu Kraju Kłajpedzkiego (lit. *Klaipėdos krašto seimelis*) i dalszej perspektywy rozwoju portu oraz współpracy polsko-litewskiej⁵⁰. Taube, na łamach dwóch stron, zaprezentował znaczenie portu i Kraju Kłajpedzkiego dla Litwy. Posługując się wymownymi statystykami, podkreślił, że „(...) przez port ten idzie obecnie około 80% całego obrotu handlowego Litwy”⁵¹ i słusznie ocenił, iż port w Kłajpedzie to „płuca Litwy, bez których państwo litewskie nie byłoby w stanie oddychać”⁵². Szczególną wartość niewielkiego litewskiego portu Taube upatrywał w jego przepustowości oraz możliwości spływu polskiego drewna z przygranicznych terenów. W dalszej części swojego wywodu podkreślał znaczenie Kłajpedy dla przyszłej współpracy gospodarczej pomiędzy Polską a Litwą. Za dobrą prognozę w unormowaniu relacji z Litwą, przyjął wydarzenie z grudnia 1935 roku, gdy do portu w Kłajpedzie przybył polski statek handlowy „Pionier I”: „Zjawienie się »Pioniera« zwróciło już wówczas uwagę litewskich sfer portowych na kwestię zorganizowania regularnej żeglugi pomiędzy portem kłajpedzkim a Gdynią”⁵³. Kończąc swój artykuł, autor złożył hołd chlubie II Rzeczypospolitej – Gdyni, podkreślając szczególne zainteresowanie miastem i portem odwiedzających Polskę Litwinów.

⁴⁹ „Morze” 1938, nr 5, s. 3.

⁵⁰ Wybory do Sejmu Kraju Kłajpedzkiego odbyły się 11 grudnia 1938 r., wygrali wówczas kandydaci startujący z listy niemieckojęzycznej (niem. *Memeldeutsche Liste*), którzy uzyskali 87% procent poparcia, co dało im 25 z 29 miejsc w parlamencie. Więcej na ten temat zob. P. Łossowski, *Kłajpeda kontra Memmel. Problem Kłajpedy w latach 1918–1939–1945*, Wydawnictwo Neriton, Warszawa 2007.

⁵¹ „Morze” 1938, nr 5, s. 3.

⁵² Ibidem.

⁵³ Ibidem, s. 4.

Piąty artykuł Karola Taube w „Morzu” nosił tytuł *Rozwój Marynarki Wojennej*⁵⁴. Został opublikowany w numerze wydanym z okazji 20. rocznicy odzyskania Niepodległości, powołania do życia Polskiej Marynarki Wojennej oraz powstania Bandery Polskiej – poprzedniczki Ligi Morskiej i Kolonialnej⁵⁵. Numer 11. „Morza” poświęcony był obronie morskiej oraz Funduszowi Obrony Morskiej. Artykuł był swoistym podsumowaniem przeszło 20-letniej działalności Polskiej Marynarki Wojennej. „Doniosły zwrot w naszych dziejach”⁵⁶, za który autor uważał powołanie do życia Sekcji Marynarki Wojennej, dał początek rozwoju Marynarki Wojennej. W kolejnych akapitach Taube skrótowo przedstawił najważniejsze wydarzenia z życia nowo powstałej Sekcji: okres walk o niepodległość i chwalebny szlak bojowy polskich marynarzy, sytuację międzynarodową, a następnie wydarzenia okresu powojennego: tworzenie i kształcenie jej przyszłych kadr oraz rozbudowę floty. Mała kronika wydarzeń 20 lat istnienia Marynarki Wojennej kończy się podniosłymi słowami: „(...) Możemy przeto powiedzieć, że Polska w ciągu tych pierwszych dwudziestu lat swego istnienia jest już pewną siłą bojową, której co prawda nie możemy porównywać z dawno istniejącymi flotami – jednak na Bałtyku jej istnienie musi zauważyć”⁵⁷. Podsumowując dotychczasowe osiągnięcia na odcinku wojenno-morskim, Taube z dumą patrzył w przyszłość. Powodem była wskazana przez niego postawa polskiego społeczeństwa stojącego „frontem do morza”, o czym świadczył wybudowany ze środków Funduszu Obrony Morskiej torpedowiec ORP „Orzeł”. Podniosły

⁵⁴ „Morze” 1938, nr 11, s. 7–8.

⁵⁵ *Sprawozdanie z działalności Ligi Morskiej i Kolonialnej 1.IV.1933–1.IV.1935*, Warszawa 1935, s. 16.

⁵⁶ *Ibidem*, s. 7.

⁵⁷ *Ibidem*, s. 8. W podobnym tonie swoje podsumowanie dwudziestu lat istnienia PMW utrzymał współpracownik Karola Taube, późniejszy redaktor „Przeglądu Morskiego” Olgierd Żukowski, zob. O. Żukowski, op. cit., s. 47–48.

ton opowieści o zagadnieniach rozwoju Marynarki Wojennej wpiisywał się klimat jubileuszowego numeru „Morza”.

Artykuł zatytułowany *Obiad na dnie Bałtyku*⁵⁸ utrzymany jest w humorystycznym tonie. Taube na łamach tekstu podzielił się swoimi wrażeniami z pobytu i odbytych ćwiczeń na stawiaczu min ORP „Wilk”. Namówiony przez dowódcę Dywizjonu Okrętów Podwodnych, kmdr. Aleksandra Mohuczego (1896–1962), skorzystał z możliwości uczestniczenia w ćwiczeniach na pełnym morzu: zanurzania i strzelania. Tytułowym obiadem nie jest posiłek, a „silne wrażenia”⁵⁹, których „najadł” się autor. Pełen podziwu dla załogi obsługującej nowoczesną jednostkę, bacznie przyglądał się procedurom schodzenia coraz niżej w głąb morza, gdy nagle okręt utknął w mule. Opisany spokój i opanowanie marynarzy i oficerów – doświadczonych „wilków podwodnych” – i zaprezentowane przez nich umiejętności radzenia sobie w trudnych sytuacjach sprawiły, że tekst ma wydźwięk propagandowy. Utrzymany w lekkiej i humorystycznej formie jest reklamą Polskiej Marynarki Wojennej, przedstawia siłę i zdolność bojową jednostki i jej załogi. Swoją morską przygodę autor spuentował słowami: „Trzeba jednak bardzo kochać morze, żeby zostać podwodnikiem wiele mieć hartu i opanowania”⁶⁰.

„Mat Michnowicz to tytuł autentycznego opowiadania z bojów Flotyli Wiślanej pod Płockiem w 1920 roku”⁶¹. Tymi słowami redakcja „Morza” zapowiedziała kolejny tekst Taubego na łamach swojego miesięcznika. Inspiracją do powstania artykułu była bitwa pod Płockiem (18 sierpnia 1920), której Taube również

⁵⁸ „Morze” 1938, nr 12, s. 14–17. W spisie rzeczy w roczniku „Morza” 1938 ten sam artykuł został zatytułowany *Obiad na dnie morza*, zob. „Morze” 1938, nr 12, s. 37.

⁵⁹ Ibidem, s. 17.

⁶⁰ Ibidem.

⁶¹ „Morze” 1939, nr 6, s. 19–21.

był uczestnikiem. Retrospekcja wydarzeń na Wiśle przeplata się z fabularyzowanymi fragmentami. Trzystronicowe opowiadanie jest hołdem dla tytułowego mata Bronisława Michnowicza oraz jego kolegów – członków załóg statków Flotylli Wiślanej poległych w walce z bolszewikami⁶². Wartko tocząca się narracja była skupiona na młodych uczestnikach bitwy. Słowa wypowiedziane przez plut. mar. Wiktora Nitkę o śmierci, okazały się dla słuchaczy prorocze. Jeszcze przed chwilą śmiejący się i żartujący ze sobą koledzy giną na skutek ostrzału bolszewickiego. „Przepowiednia” śmierci wychodząca spod pióra Taubego nie jest straszną – jest powodem dumy, wynikającej z poczucia wypełnionego patriotycznego obowiązku. Świadczą o tym słowa „(...) jeśli Bóg ześle śmierć, to wiecie za co macie ginąć”⁶³. Przepelniony patosem i utrzymany w podniosłej formie tekst – opowiadanie – pełni rolę wychowawczą, kształtuje w czytelnikach postawę patriotyzmu, uczy szacunku i składa hołd obrońcom Ojczyzny. Karol Taube, z właściwą sobie wobec tych wydarzeń estymą, „dopisał” fragment opowieści, przedstawiając mata Michnowicza dumnie kroczącego po pokładzie roztrzaskanego po bitwie „Batorego” z przywieszonym orderem *Virtuti Militari* na piersi⁶⁴. Ukazane w metaforyczny sposób uhonorowanie młodych marynarzy, którzy oddali swoje życie w obronie Ojczyzny, jest pointą kończącą artykuł.

Powrotem do historii Flotylli Pińskiej okresu wojny polsko-bolszewickiej był artykuł *Magda i jej kompania*⁶⁵. Po raz pierwszy Taube wystąpił w roli bezpośredniego narratora, a głównym tematem pracy było działo górskie 75 mm, nazwane pieszczotliwie

⁶² Zob. *Lista strat Wojska Polskiego. Polegli i zmarli w wojnach 1918–1920*, Warszawa 1934, s. 313, 593, 608, 749, 930.

⁶³ *Ibidem*, s. 19.

⁶⁴ Lista poległych i zmarłych z ran oraz lista odznaczonych srebrnym krzyżem Orderu Wojennego *Virtuti Militari* V Klasy marynarzy flotylli pińskiej i wiślanej: K. Taube, O. Żukowski, op. cit., s. 76.

⁶⁵ „Morze” 1939, nr 7, s. 25–26.

przez marynarzy Magdą⁶⁶. Tekst traktujący o „oczku w głowie całej Flotyli Pińskiej”⁶⁷, ukazuje codzienną służbę poleskich marynarzy oraz wyzwania stawiane przez wojenną rzeczywistość i ma charakter propagandowy. Podobnie jak w przypadku poprzedniego artykułu autorstwa K. Taubego (tj. *Mat Michniewicz*), redakcja „Morza” we wprowadzeniu daje temu wyraz słowami: „(...) dziś, gdy armia polska jest jedną z najlepiej postawionych w Europie, jakże daleko jesteśmy już od tych niezmiernie trudnych warunków, w jakich przed 20 laty utrwać musieliśmy naszą niepodległość”⁶⁸. Improwizowany transport działa górskiego, zaprzęzonego w woły, symbolizuje trudności, z którymi wówczas zmagala się Flotylla⁶⁹. W dalszej części tekstu Taube przedstawia oddział pod dowództwem por. mar. Stanisława Hryniewieckiego, który przy współdziałaniu 9. kompanii 22. pułku piechoty przygotował skuteczną zasadzkę i zniszczył sowiecki statek „Wołga”⁷⁰. Warto zwrócić uwagę na fakt, iż dwa ostatnie artykuły autorstwa Karola Taubego zostały opublikowane w numerach „Morza” wydanych tuż przed wybuchem II wojny światowej. Organ Ligi Morskiej i Kolonialnej w swojej treści uwypuklał perspektywę możliwości otwartego konfliktu zbrojnego z Niemcami, czego przykładem były artykuły *Bałtyckie problemy Polski*⁷¹ oraz *Wojna o Gdańsk?*⁷²

⁶⁶ J. Bartlewicz, op. cit., s. 39–45; J.W. Dyskant, *Flotylla rzeczna...*, op. cit., s. 80.

⁶⁷ „Morze” 1939, nr 7, s. 25.

⁶⁸ Ibidem.

⁶⁹ O stanie technicznym uzbrojenia, jego brakach oraz improwizacji w uzupełnieniach Karol Taube pisał we fragmencie swoich wspomnień: K. Taube, *Figle diablika błot pińskich...*, op. cit., s. 59, 100.

⁷⁰ J. Bartlewicz, op. cit., s. 56–57. O działaniu 22. pułku piechoty w dorzeczu Prypeci zob. B. Kowalczewski, *Zarys historii wojennej 22-go pułku piechoty*, Warszawa 1930, s. 14–28.

⁷¹ „Morze” 1939, nr 6, s. 3–5.

⁷² „Morze” 1939, nr 7, s. 1–3.

Teksty Karola Taubego w kontekście sytuacji międzynarodowej można potraktować jako manifestację siły Polskiej Marynarki Wojennej i flotylli rzecznej. Znamienite słowa o potędze Wojska Polskiego i przezwycięzonych trudnościach sprzed 20 lat sugerowały postęp i znacznie większe możliwości bojowe polskiej armii latem 1939 roku. Zaprezentowana treść wpisywała się w ogólną tendencję „Morza”, polegającą na przedstawianiu rozważań dotyczących obrony granic morskich państwa⁷³.

Ukazujące się w latach 1930–1939 artykuły autorstwa Karola Taubego – członka Zarządu oraz pracownika sekcji propagandy marynarki wojennej Ligi Morskiej i Kolonialnej opublikowane w miesięczniku „Morze” wpisywały się w przyjętą politykę redakcji⁷⁴. Spełniały rolę propagandową oraz edukacyjną. Pierwsze trzy teksty (*Boje Flotylli Pińskiej na Prypeci, Działania Flotylli Pińskiej na Dnieprze w roku 1920, Udział flotylli w obronie Wisły w 1920 r.*) zostały poświęcone historii polskich flotyll rzecznych i przedstawiały ich uczestnictwo w wojnie polsko-bolszewickiej. Taube, bezpośredni świadek wydarzeń, w szczegółowy sposób podzielił się swoimi wspomnieniami, przypominając o chwalebnych czynach polskich marynarzy na wodach Piny, Prypeci i Wisły. Kolejne teksty: *Rozwój Marynarki Wojennej, Obiad na dnie Bałtyku, Mat Michnowicz, Magda i jej kompania* miały charakterystyczny propagandowy ton. Pierwszy spośród nich stanowił swoistą kronikę najważniejszych wydarzeń związanych z rozwojem Marynarki Wojennej. Ukazał w nich Morze Bałtyckie jako źródło przyszłej potęgi II Rzeczypospolitej, a Marynarkę Wojenną określał mianem „zdrowego, silnego jądra [które– RM] rozwinię

⁷³ Z. Machaliński, op. cit., s. 123.

⁷⁴ Artykuły Karola Taubego publikowane były także w innych periodykach okresu międzywojennego. Zob. „Żołnierz Polski” 1927, nr 41; 1928, nr 3; 1931, nr 27, „Zew Morza” 1934, nr 7; „Żeglarz” 1935, nr 6; „Wiarus” 1939, nr 19.

się w potęgę morską godną Mocarstwa Polskiego”⁷⁵. Doceniał także wkład społeczeństwa wnoszony w budowę ORP „Orzeł”, będącego wymiernym (i policzalnym) efektem prowadzonej przez LMiK propagandy. Drugi artykuł (tj. *Obiad...*) ukazywał umiejętności załogi okrętu podwodnego patrolującego wody Bałtyku. Powracający temat udziału flotyll rzecznych w wojnie polsko-bolszewickiej, ukazany w artykułach z 1939 roku (*Mat Michnowicz* oraz *Magda i jej kompania*), miał charakter propagandowy – ich istotą było przedstawienie siły polskiego oręża i wzbudzenie poczucia dumy narodowej. Odstępstwem od głównej tematyki był tekst pt. *Kłajpeda*, w którym Taube scharakteryzował litewski port u ujścia rzeki Danga. Autor przedstawił jego gospodarcze znaczenie dla Litwy oraz dywagował nad możliwością jego wykorzystania w przyszłości. Krótki tekst miał charakter publicystyczny i informacyjny.

Bez wątpienia, literacka twórczość kpt. mar. w st. spocz. Karola Taubego na łamach miesięcznika „Morze” przyczyniła się do rozwoju świadomości morskiej społeczeństwa II RP. Pisane „lekkim piórem” teksty o różnorodnej tematyce, świadczyły o jego nieprzeciętnych umiejętnościach literackich. Piśmiennictwo autora spełniało dodatkową rolę: było wypełnieniem patriotycznego obowiązku przez zasłużonego marynarza w stanie spoczynku. Poprzez swoją działalność spełniał rolę edukatora. Dzięki jego pracom czytelnik zapoznawał się z okolicznościami powstania flotyll rzecznych i ich dumnym szlakiem bojowym. Jego teksty o charakterze historycznym, propagandowym i publicystycznym znakomicie wpisywały się w określenie „wychowanie morskie”, które w 1937 roku zostało wprowadzone do statutu LMiK⁷⁶.

Rafał Michliński

⁷⁵ „Morze” 1938, nr 11, s. 8.

⁷⁶ O. Myszor, op. cit., s. 44; zob. T. Białas, op. cit., s. 241.

BIBLIOGRAFIA

Źródła archiwalne

Centralne Archiwum Wojskowe Wojskowego Biura Historycznego

Kolekcja Akt Personalnych i Odznaczeniowych
 Wojskowe Biuro Historyczne

Opracowania

- Bartlewicz Jan, *Flotylla pińska i jej udział w wojnie polsko-bolszewickiej*, Napoleon V, Oświęcim 2013.
- Białas Tadeusz, *Liga Morska i Kolonialna 1930–1939*, Wydawnictwo Morskie, Gdańsk 1983.
- *Bibliografia zawartości Bellony 1918–1939*, Centralna Biblioteka Wojskowa, Warszawa 2003.
- Duda Daniel, Pączek Bartłomiej, Szubrycht Tomasz, *Oficerowie Wojska Polskiego jako działacze Ligi Morskiej i Kolonialnej*, Akademia Marynarki Wojennej, Gdynia 2010.
- Duda Daniel, Szubrycht Tomasz, *Działania Ligi Morskiej i Kolonialnej na rzecz Marynarki Wojennej w okresie międzywojennym*, Akademia Marynarki Wojennej, Gdynia 2008.
- Dyskant Józef Wiesław, *Czarnobyl 1920*, Bellona, Warszawa 1994.
- Dyskant Józef Wiesław, *Flotylla Rzeczna Marynarki Wojennej 1919–1939*, Bellona, Warszawa 1994.
- Dziewałtowski-Gintowt Romuald, Taube Karol, *Zarys historii wojennej Pułku Morskiego*, Warszawa 1933.
- *Encyklopedia Wojskowa*, t. 2, *Cuszima – Garibaldiści*, pod redakcją mjr. O. Laskowskiego, Wydawnictwo Towarzystwo Wiedzy Wojskowej i Wojskowego Instytutu Naukowo-Wydawniczego, Warszawa 1932.
- Gołębiowski Grzegorz, *Obrona Płocka przed wojskami bolszewickimi 18–19 sierpnia 1920 r.*, Towarzystwo Naukowe Płockie, Płock 2015.

- Januszewski Stanisław, *Zapomniane Bandery. Flotyllę rzeczne II Rzeczypospolitej*, Fundacja Otwartego Muzeum Techniki, Wrocław 2018.
- Jedigar Veli bek, *Zarys historii wojennej tatarskiego pułku ułanów imienia pułkownika Mustafy Achmatowicza*, Warszawa 1933.
- Konstantynów Dariusz, Omilanowska Małgorzata, *Polska nad Bałtykiem. Konstruowanie identyfikacji kulturowej państwa nad morzem 1918–1939*, Wydawnictwo słowo/obraz terytoria, Gdańsk 2012.
- Kowalczewski Bronisław, *Zarys historii wojennej 22-go pułku piechoty*, Warszawa 1930.
- Kowalski Zdzisław, *Wojna polsko-bolszewicka 1919–1920 na łamach polskich fachowych periodyków wojskowych z lat 1919–1939*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2004.
- *Liga Morska i Rzeczna. Statut*, Warszawa 1924.
- *Lista strat Wojska Polskiego. Polegli i zmarli w wojnach 1918–1920*, Warszawa 1934.
- Łossowski Piotr, *Kłajpeda kontra Memmel. Problem Kłajpedy w latach 1918–1939–1945*, Wydawnictwo Neriton, Warszawa 2007.
- Machaliński Czesław, *Czasopiśmiennictwo morskie II Rzeczypospolitej*, Wydawnictwo Morskie, Gdańsk 1969.
- *Nasze sprawy kolonialne, cykl referatów wygłoszonych na kursie kolonialnym, zorganizowanym dla członków L.M.K. przez Okręg Stołeczny L.M.K. we wrześniu 1936 roku/Liga Morska i Kolonialna. Okręg Stołeczny*, Warszawa 1936.
- Orlicz-Dreszer Gustaw, *Program Ligi Morskiej i Kolonialnej*, wyd. 2, Warszawa 1931.
- Piaskowski Stanisław Mariusz, *Kroniki Polskiej Marynarki Wojennej 1918–1946*, t. 1, Albany NY 1983.

- *Przez rzeki i morza do kolonji, praca zbiorowa pod red. Komisji Wydawniczej Zarządu Głównego Ligi Morskiej i Kolonialnej*, Warszawa 1931.
- Przybylski Jerzy, *Marynarze w walce o Niepodległość Polski 1918–1920*, Bellona, Warszawa 1999.
- *Rocznik Morski i Kolonialny*, red. J. Czekalski, K. Jeziorański, J. Lewandowski, Wydawnictwo Ligi Morskiej i Kolonialnej, Warszawa 1938.
- *Rocznik Oficerski 1923*, Warszawa 1923.
- *Rocznik Oficerski 1924*, Warszawa 1924.
- Sawicki Jan, *Kadry morskie Rzeczypospolitej*, t. 2, cz. 1, *Polska Marynarka Wojenna: Korpus oficerów 1918–1947*, Wydawnictwo Nautologia, Gdynia 1996.
- Sawicki Jan, *Kadry morskie Rzeczypospolitej*, t. 5, *Polska Marynarka Wojenna. Dokumentacja organizacyjna i kadrowa oficerów, podoficerów i marynarzy (1918–1947)*, Polskie Towarzystwo Nautologiczne. Komisja Historii Żeglugi, Akademia Marynarki Wojennej, Instytut Historii WNHIS, Gdynia 2011.
- Socha Michał, Taube Karol, *Frontem do morza*, Nakładem Ligi Morskiej i Kolonialnej, Warszawa 1934.
- *Sprawozdanie z działalności Ligi Morskiej i Kolonialnej 1.IV.1933–1.IV. 1935*, Warszawa 1935.
- Stachiewicz Julian, *Program wydawnictwa*, 2 seria, Warszawa 1931.
- Taube Karol, *Figle diablika błot pińskich. Ze wspomnień marynarza*, Oddział Ligi Morskiej i Kolonialnej, Warszawa 1937.
- Taube Karol, *Jak mat Musiał swym ziomkom o morzu prawil*, Nakładem Ligi Morskiej i Kolonialnej, Warszawa 1934.
- Taube Karol, Żukowski Olgierd, *Zarys historii wojennej flotyll rzecznych*, Warszawa 1931.
- Turo Krystyna, *Działalność pisarska polskich marynarzy w dwudziestym wieku*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 1992.

- Wroczyński Jerzy, *Zarys historii wojennej 34-go pułku piechoty*, Warszawa 1929.
- Żukowski Olgierd, *XX lat Polskiej Marynarki Wojennej*, Warszawa 1939.

Prasa

- „Morze” 1924, nr 1; 1925, nr 11, 12; 1930, nr 10, 11, 12; 1931, nr 5; 1932, nr 2, 3, 9; 1935, nr 3; 1937, nr 10; 1938, nr 5; 1938, nr 11; 1939, nr 6, 7.
- „Przegląd Morski” 1924, nr 4; 1930, nr 14.
- „Wiarus” 1939, nr 19.
- „Zew Morza” 1934, nr 7.
- „Żeglarz” 1935, nr 6.
- „Żołnierz Polski” 1927, nr 41; 1928, nr 3; 1931, nr 27.

Źródła internetowe

- <https://rocznikgdynski.pl/henryk-tetzlaff-1900-1986/> [dostęp: 18.03.2020].

Karol Taube's stories published in the *Morze – Organ Ligi Morskiej i Kolonialnej* journal

Keywords

Karol Taube, Pinsk Flotilla, Maritime and Colonial League, *Morze – Organ Ligi Morskiej i Kolonialnej*, Polish Navy

Abstract

Having retired, Karol Taube, a Polish Navy Captain who participated in Polish fights for independence in the Pinsk and Vistula Flotillas, joined the Maritime and Colonial League. In the *Morze – Organ Ligi Morskiej i Kolonialnej* journal (pol. *The Sea – a Periodical of the Maritime and Colonial League*), he shared his experiences from the Polish-Soviet War and introduced the contemporary broadly defined maritime issues to his readers. The Maritime and Colonial League – the second biggest social organisation in the Second Polish Republic in terms of membership – had the advancement and the popularisation of the “maritime ideals” as one of its statutory purposes. Karol Taube's stories fulfilled that purpose – they popularised the marine ideals and familiarised many readers with the Polish maritime history and issues.

Artikel von Karol Taube in "Meer – Organ des Seefahrt- und Kolonialbundes"

Schlüsselwörter

Karol Taube, Flottille Pinsk, See- und Kolonialbund, "Meer – Organ des See- und Kolonialbundes", Polnische Kriegsmarine

Zusammenfassung

Nach seiner Pensionierung trat Karol Taube, Kapitän der polnischen Kriegsmarine und Teilnehmer am Kampf um die polnische Unabhängigkeit in den Reihen der Pinsker und Weichselflotte, dem See- und Kolonialbund bei. In der "Meer – Organ des Seefahrt- und Kolonialbundes" teilte er seine Erfahrungen aus dem polnisch-bolschewistischen Krieg mit den Lesern und brachte sie auf den neuesten Stand der aktuellen Probleme und Fragen, die im weitesten Sinne mit der maritime Literatur zusammenhängen. Der See- und Kolonialbund - die mitgliedermäßig zweitgrößte gesellschaftliche Organisation der Zweiten Republik – hatte die Entwicklung und Förderung des "maritime Idee" in seiner Satzung verankert. Die Artikel von Karol Taube erfüllten diese Rolle – sie verbreiteten maritime Ideen und brachten die Probleme und die Geschichte der polnischen maritime Literatur einem großen Leserkreis nahe.

Статьи Кароля Таубе в журнале «Morze – Organ Ligi Morskiej i Kolonialnej» [рус. Море – орган Морской и колониальной лиги]

Ключевые слова

Кароль Таубе, Пинская флотилия, Морская и колониальная лига, «Morze – Organ Ligi Morskiej i Kolonialnej», ВМС Польши

Резюме

Выйдя в отставку, Кароль Таубе, капитан польского флота и участник борьбы за независимость Польши в рядах Пинской и Вислинской флотилий, вступил в ряды Морской и колониальной лиги. В журнале «Morze – Organ Ligi Morskiej i Kolonialnej» [рус. Море – орган Морской и колониальной лиги] он делился с читателями своими воспоминаниями о польско-большевистской войне и вводил их в курс актуальных проблем и вопросов, связанных с морским делом. Морская и колониальная лига – вторая по численности общественная организация в довоенной Польше – в своем уставе закрепила развитие и продвижение «морской идеи». Статьи Кароля Таубе вписывались эту роль – они способствовали распространению морских идей и доносили до широкой аудитории проблемы и историю польского мореплавания.